

Mednarodna srečanja s področja izobraževanja nadarjenih v letu 2018

Simona Dolšina*, Mojca Juriševič in Urška Žerak
Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Povzetek: Mednarodno dogajanje na področju obravnave oz. izobraževanja nadarjenih (angl. *Gifted Education*) postaja z leti čedalje bolj živahno. Organizaciji ECHA (angl. *European Council for High Ability*), najstarejši evropski instituciji na področju dela z nadarjenimi, se je v zadnjem obdobju pridružila mreža ETSN (angl. *European Talent Support Network*) ter več manjših organizacij, ki se raziskovalno in/ali aplikativno ukvarjajo z nadarjenimi, kot denimo ICIE (angl. *The International Centre for Innovation in Education*) in IRATDE (angl. *The International Research Association for Talent Development and Excellence*). Podobno situacijo je zaznati v Združenih državah Amerike (organizacija NAGC ali angl. *National Association for Gifted Children*), Avstraliji (organizacija AAEGT ali angl. *Australian Association for the Education of the Gifted and Talented*) in Aziji (organizacija APFG ali angl. *Asia-Pacific Federation on Giftedness*). Člani Centra za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani (CRSN) smo se v letošnjem letu udeležili nekaterih mednarodnih konferenc v evropskem kontekstu. V nadaljevanju podajamo kratke informacije o vsaki izmed njih in poročilo sklenemo z opaženimi smernicami na področju raziskovanja in dela z nadarjenimi.

Ključne besede: izobraževanje nadarjenih, strokovni razvoj, mednarodne konference, poročila

International meetings on gifted education in 2018

Simona Dolšina*, Mojca Juriševič and Urška Žerak
Center for Research and Promotion of Giftedness, Faculty of Education, University of Ljubljana, Slovenia

Abstract: International development in the field of gifted education has become more and more dynamic in recent years. Recently some new institutions have been founded beside ECHA (European Council for High Ability), which is the oldest European institution in gifted education. In the European context, these new institutions are ETSN (European Talent Support Network) and some smaller research and/or applicative organizations working with the gifted, such as ICIE (The International Centre for Innovation in Education) and IRATDE (The International Research Association for Talent Development and Excellence). Moreover, a similar situation can be observed also in the USA (NAGC – National Association for Gifted Children), Australia (AAEGT – Australian Association for the Education of the Gifted and Talented) and Asia (APFG – Asia-Pacific Federation on Giftedness). During 2018 the members of the Centre for Research and Promotion of Giftedness at the Faculty of Education, University of Ljubljana (CRSN), participated in some international conferences in Europe. We provide brief information about each of them and conclude the report with the observed trends in research and practical work with the gifted.

Keywords: gifted education, professional development, international conferences, reports

*Naslov/Address: Simona Dolšina, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Kardeljeva ploščad 16, 1000 Ljubljana, e-mail: simona.dolsina@gmail.com

13. mednarodni ANEIS kongres: Visoke sposobnosti, talent in visoki dosežki (Braga, Portugalska, 17.–19. 5. 2018)

Portugalska organizacija za delo z nadarjenimi učenci, imenovana ANEIS (port. *Associação Nacional para o Estudo e Intervenção na Sobredotação*), je ob svoji 30. obletnici delovanja od 17. do 19. maja 2018 organizirala 13. mednarodni kongres z naslovom "Visoke sposobnosti, talenti in visoki dosežki" (angl. *High Abilities, Talent, and High Performance*). Glavni namen kongresa je bila izmenjava znanj in izkušenj med raziskovalci in praktiki, ki delujejo na področju psihologije in izobraževanja nadarjenih učencev.

Mednarodni kongres se je z delavnicami priznanih strokovnjakov na področju nadarjenih učencev pričel v četrtek, 17. maja 2018. Prvo delavnico je vodil prof. K. Anders Ericsson z Univerze Florida State v Združenih državah Amerike, mednarodno uveljavljen strokovnjak na področju raziskovanja psihološke narave razvoja ekspertnosti. V delavnici je profesor predstavil metodo protokolne analize, ki jo je razvil za proučevanje razvoja ekspertnosti in možnosti uporabe te metode pri raziskovanju nadarjenosti in visokih sposobnosti. Drugo delavnico je vodil prof. dr. Albert Ziegler z Univerze Erlangen-Nuremberg v Nemčiji, eden vodilnih evropskih raziskovalcev na področju raziskovanja nadarjenih učencev in njihovega izobraževanja. Na delavnici so udeleženci spoznali specifično skupino nadarjenih učencev – učno poduspešne nadarjene učence (angl. *underachievers*); seznanili so se s tem, kako jih prepoznavati ter kako jih poučevati oz. delati z njimi. Tretjo delavnico je vodila prof. dr. Africa Borges z Univerze La Laguna v Španiji, ki je predstavila celosten program obogatitvenih dejavnosti, ki so jih razvili strokovnjaki na univerzi za otroke in mladostnike z visokimi potenciali in njihove družine.

V petek, 18. maja 2018, je po uradni otvoritvi kongresa sledilo uvodno plenarno predavanje prof. dr. K. Anders Ericssona s pomenljivim naslovom "Če se nadarjenost ne nanaša na prirojene sposobnosti, kaj nas lahko nauči o učinkovitem učenju?" (angl. *If Giftedness is Not About Innate Abilities What Can it Teach Us About Effective Learning?*). V okviru predavanja je profesor predstavil svoje raziskovalne ugotovitve na področju razvoja ekspertnosti na različnih področjih (medicina, glasba, šah, šport) s poudarkom na razvoju namerne prakse (angl. *deliberate practice*), pri čemer vodilna ideja pomeni, da je v razvoj določenega izjemnega potenciala treba investirati tudi izjemno veliko prakse oz. dela. V nadaljevanju sta istočasno potekala dva simpozija, na katerih sta bili predstavljeni tematiki izobraževalnih praks: kognitivnih in motivacijskih strategij pri srednješolcih z visokimi dosežki ter razvoj izvenšolskih programov za učence z visokimi sposobnostmi. V drugem plenarnem predavanju je prof. dr. Albert Ziegler predstavil razvoj učnih poti v izobraževanju nadarjenih učencev. Gre za sodoben pristop pri identifikaciji nadarjenih učencev, ki se ne osredotoča le na specifične sposobnosti (npr. visok IQ), temveč je usmerjen v dinamiko procesa uspešnega razvoja talentov in poskuša celostno identificirati posameznike, ki imajo najbolj obetajoče učne poti. V popoldanskem delu kongresa so se odvijale predstavitve, ki so tematsko pokrivalo

naslednja področja: STEM (znanost, tehnologija, inženirstvo in matematika), dvojno izjemni učenci in pedagoške prakse dela z njimi, visoke zmogljivosti in kognitivne sposobnosti, izobraževalne intervencije za optimizacijo potenciala nadarjenih učencev, ki prihajajo iz različnih izobraževalnih kontekstov, izobraževalni sistemi in učitelji, odkrivanje in ocenjevanje nadarjenih učencev.

Zadnji dan kongresa, 19. 5., se je začel s predavanjem dr. Marie de los Dolores Valdez Sierre z Univerze de Guadalajara v Mehiki, ki je predstavila socialno-čustvene vidike razvoja šolskih otrok z visokimi intelektualnimi sposobnostmi. Poudarila je predvsem pomen proučevanja socialno-čustvenega razvoja nadarjenih otrok z vidika pozitivne psihologije ter pomen načrtovanja in izvajanja programov za razvoj socialno-čustvenih spretnosti. Sledilo je predavanje dr. Marije Dolores Prieto Sanchez, profesorice za pedagoško psihologijo na Univerzi Murcia v Španiji. Predstavila je učinke programa znanstveno-umetniških delavnic, namenjenih razvoju znanstvenega razmišljanja in znanstvene ustvarjalnosti učencev z visokimi sposobnostmi, ki kažejo, da se je pri udeležencih programa povečal interes za znanost na področju kemije, fizike in biologije. S pomočjo aktivnosti v programu so udeleženci usvojili perspektivo znanstvenega razmišljanja, ki je podpirala prenos znanj in spretnosti ter omogočila razvoj ustvarjalnosti na področju znanosti. V nadaljevanju je potekala okrogla miza Evropske mreže za podporo nadarjenim (angl. *European Talent Support Network*). V tem sklopu so v okviru mladinske platforme evropske mreže za podporo nadarjenim (angl. *Youth Platform of the European Talent Support Network*) nadarjeni učenci in dijaki predstavili svoje izkušnje ter svoje poglede o izobraževanju za nadarjene učence. Izpostavili so, da večina aktivnosti za nadarjene učence poteka izven šole v okviru organizacij za delo z nadarjenimi in pomen vključenosti v tovrstne obogatitvene dejavnosti za njihov nadaljnji razvoj. V drugem sklopu pa je Helena Serra predstavila projekt obogatitvenih aktivnosti (angl. *Investing in Capacity*) za nadarjene učence, ki ga izvajajo v portugalskem združenju za nadarjene učence ANEIS. Udeleženci smo se na kongresu lahko seznanili z raznolikimi tematikami, ki so obsegale predstavitve različnih praks na področju izobraževanja nadarjenih in razvoj ekspertnosti na različnih področjih: vloga osebnih in kontekstualnih dejavnikov ter identifikacijo in promocijo talentov. Dr. Carmen Pomar Tojo z Univerze Sandiagu de Compostela v Španiji je predstavila PITEAS projekt. To je obogatitveni program, ki je namenjen razvoju potencialov in talentov učencev. Sledilo je predavanje dr. Marcelina Pereira, profesorja na Univerzi de Coimbra na Portugalskem, ki je predstavil dileme in odprta vprašanja, s katerimi se psihologi soočajo pri psihološkem ocenjevanju nadarjenih otrok. Profesor je predstavil izzive pri ocenjevanju intelektualnih sposobnosti dvojno izjemnih otrok ter omejitve pri interpretaciji testnih dosežkov, dobljenih z različnimi instrumenti. Izpostavil je, da noben test ni veljaven za vse namene in situacije ter da je pri ocenjevanju potrebno upoštevati dva ključna vidika, in sicer konstrukt, ki ga ocenjujemo, ter kontekst, v katerem ocenjujemo določen konstrukt. V zaključnem delu dopoldanskega programa sta potekali sekciji na tematiko ustvarjalnosti ter razvoja visokih potencialov in odličnosti. V popoldanskem delu pa

so udeleženci lahko prisluhnili predavanju prof. dr. Zenite C. Guenther s Centra za razvoj potencialov in talentov (angl. *Center for Development of Potential and Talent*) v Lavrasu, Braziliji, ki je odprla pomembno vprašanje učinkovitosti programov za nadarjene učence: "Kako meriti učinke programov za nadarjene učence?". Izpostavila je, da so evalvacije programov za nadarjene usmerjene predvsem v evalvacije organizacije programa (na ravni opisnih statistik: število učencev, čas trajanja, stroški) ter v evalvacije aktivnosti s strani udeležencev programov, ki pa so zastavljene precej ozko (npr. kaj je udeležencem bilo všeč, kaj jim ni bilo všeč, predlogi za izboljšave), kar postavlja pod vprašaj veljavnost in zanesljivost ugotovitev tovrstnih evalvacij. Sledilo je predavanje dr. Daniele J. Pereira z Univerze de Coimbra na Portugalskem o možnostih in omejitvah nevropsihologije ter metod funkcijskega slikanja možganov. Predstavila je metodološke principe najpogosteje uporabljenih metod funkcijskega slikanja možganov ter kritično ovrednotila doprinos teh metod pri raziskovanju inteligentnosti, razvoja talentov in izvršilnih funkcij. Kongres se je zaključil s predavanjem prof. dr. Sare Bahia z Univerze v Lizboni o mitih in stereotipih o nadarjenih učencih s poudarkom na skrbi za promocijo duševnega zdravja in dobrega počutja nadarjenih otrok in mladostnikov. Profesorica je prikazala nasprotje med raziskovalnimi ugotovitvami, ki kažejo pozitivne učinke zgodnje sistematične intervencije pri nadarjenih otrocih, ter miti, stereotipi, vrednotami in praksami na področju izobraževanja nadarjenih otrok, ki pogosto niso v skladu z novjšimi spoznanji. Predstavila je tudi možnosti, kako te neskladnosti preseči. Povezava do konferenčne spletne strani: https://www.aneis.org/int_con18/

24. okrogla miza: Razvoj in perspektive v izobraževanju nadarjenih (Vršac, Srbija, 29. 6. 2018)

V organizaciji *Visoke šole* strokovnih studija za obrazovanje vaspitaca "Mihailo Palov" Vršac in partnerjev je 29. 6. 2018 potekalo 24. mednarodno znanstveno srečanje (okrogla miza) z naslovom *Razvoj in perspektive v izobraževanju nadarjenih* (srb. *Dostignuća i perspektive u obrazovanju darovitih*).

Po kulturnem programu, ki so ga pripravili študentje visoke šole, je okroglo mizo z uvodnim nagovorom otvorila bivša dekanja in glavna pobudnica tega že tradicionalnega srečanja strokovnjakov iz držav bivše Jugoslavije in sosedskih držav, akad. prof. dr. Grozdanka Gojkov. Poudarila je pomen kontinuiranosti in ohranjanja visoke ravni strokovnosti dela z nadarjenimi kljub različnim družbenim spremembam v zadnjih treh desetletjih, ki so zajele tudi vse sodelujoče države. Sledilo je vabljen predavanje direktorja Mednarodnega centra za inovacije v izobraževanju (angl. ICIE oz. *The International Centre for Innovation in Education*) iz Ulma v Nemčiji, dr. Taisirja Subhi Yamina z naslovom "Novosti na področju izobraževanja nadarjenih" (angl. *The Latest Developments in Gifted Education*). Skozi glavno sporočilo predavanja, da je potrebno nadarjene otroke pripraviti, da bodo postali odrasli inovatorji in reševalci problemov, je predavatelj izpostavil pomembnost inovacij

in stalnega razvoja v izobraževanju. Poudaril je, da morajo izobraževalni sistemi držav vlagati v inovacije, predvsem na področjih zakonodaje, nacionalnih programov, posodobljenih kurikulumov, izobraževanja učiteljev, poučevanja večšin, zagotavljanja kakovosti ter kontinuirani evalvaciji dela na področju. Bistvo poučevanja nadarjenih v 21. stoletju vidi v razvijanju nadarjenih za kritično mišljenje, produktivno ustvarjalnost, podjetništvo in vodenje. Opozoril je tudi na spremembe, s katerimi se bo področje izobraževanja soočalo v prihodnjih letih, med drugim spremembe v identifikaciji nadarjenih, programih in drugi ponudbi aktivnosti za nadarjene, praksi v učilnicah ter uvajanju izobraževalne tehnologije ter s tem povezane terminološke izzive; ob koncu pa je še izzval udeležence z odprtim vprašanjem, ali smo na te spremembe ustrezno pripravljeni. Srečanje je nato potekalo v obliki odprte razprave, v kateri so udeleženci iz Srbije, Bosne in Hercegovine, Slovenije, Makedonije, Rusije in Romunije, ki se v svojih državah vsi aktivno ukvarjajo z izobraževanjem nadarjenih, imeli priložnost predstaviti svoje aktualne izzive, poglede, dileme in vprašanja ter z gostom iz nemškega centra diskutirati o možnih rešitvah in perspektivah.

Srečanje se je zaključilo s pozitivnim vtisom, da se tudi države Jugovzhodne Evrope aktivno in z velikim interesom udeležujejo in razvijajo na področju izobraževanja nadarjenih. Povezava do konferenčne spletne strani:

<http://www.nauka.uskolavrsac.in.rs/24-okrugli-sto/>

16. mednarodna ICIE znanstvena konferenca: Odličnost, izobraževanje nadarjenih, inovacije in ustvarjalnost v osnovnem in višjem šolstvu ter psihologiji (Pariz, Francija, 3.–6. 7. 2018)

Med 3. in 6. julijem je Mednarodni center za inovacije v izobraževanju (ICIE) na Université Paris Descartes v Parizu organiziral 16. mednarodno znanstveno konferenco na temo odličnosti, izobraževanja nadarjenih, inovacij in kreativnosti v osnovnem in višjem šolstvu ter psihologiji (angl. *16th International Conference on Excellence, Gifted Education, Innovation, & Creativity in Basic-Higher Education & Psychology*). Na uvodni slovesnosti je izvršni odbor ICIE podelil mednarodne nagrade ICIE za posamezna področja. Nagrado za odličnost v visokem izobraževanju je prejela Univerza Prairie View A&M iz Teksasa, ZDA, nagrado za organizacijsko ustvarjalnost Center za raziskovanje v izobraževanju in inovacije (OECD-CERI) iz Francije, nagrado za odličnost v delu za skupnost Vojko Obersnel, župan Rijeke na Hrvaškem, nagrado za izjemno raziskovalno delo v izobraževanju pa psiholog dr. Maciej Karwowski z Univerze Wrocław na Poljskem.

Vsebinski del konference je prvi dan, 3. 6., s plenarnim predavanjem otvorila svetovno priznana raziskovalka na področju nadarjenosti, dr. Rena Subotnik, direktorica Centra za psihologijo v šolah in izobraževanju Ameriškega psihološkega združenja (APA). V predavanju z naslovom "Spodbujanje kreativne produktivnosti: področno specifični razvojni pristop" (angl. *Enhancing Creative Productivity*:

Developmental, Domain Specific Approach) je s svojimi raziskovalnimi rezultati argumentirala tezo, da je razvoj talenta dolgoročen, področno specifičen proces, tesno povezan z mentalnimi in socialnimi spretnostmi, ter da se dinamika na poti do visoke ustvarjalnosti ali inovacij razlikuje med različnimi področji. Pri svojem delu R. Subotnik raziskuje, kako bi bilo možno spoznanja s področij t. i. "izvajalskih" dejavnosti, kot so šport, klasična glasba in šah, kjer je veliko znanega o tem, kako priti do odličnega nivoja, prenesti na področje kreativne produktivnosti v znanosti.

Med vidnejšimi predavatelji je bil tudi dr. Todd Lubart, profesor psihologije na Univerzi Paris Descartes. Svoje predavanje je naslovil z "Od kreativnega potenciala k kreativnemu talentu: ocenjevanje in izobraževalni izziv" (angl. *Getting from Creative Potential to Creative Talent: Assessment & the Educational Challenge*) in v njem predstavil nov konceptualni okvir za razumevanje ustvarjalnega mišljenja, v katerem se osredotoča na proces transformiranja latentnega kreativnega potenciala v njegovo uresničitev oz. realizacijo, ter EPoC, nov instrument za merjenje ustvarjalnega potenciala pri otrocih.

Poleg omenjenih je na konferenci v plenarnem delu sodelovala še vrsta uveljavljenih profesorjev, raziskovalcev in strokovnjakov s področja nadarjenosti in dela z nadarjenimi. Dr. Vlad Glăveanu, izredni profesor za socialno psihologijo z Webster univerze v Ženevi, je v svojem predavanju "Navdahnjeni za ustvarjalnost" (angl. *Inspired to Create*) govoril o inspiraciji kot znanstvenem pojmu (tj. njeni konceptualizaciji in etimoloških koreninah) ter razpravljal o tem, da je predpogoj za človekovo ustvarjalnost njegova odprtost oz. pripravljenost za inspiracijo. Dr. Giovanni E. Corazza, profesor na univerzi Alma Mater Studiorum v Bologni, je nastopil s predavanjem "Dinamični univerzalni kreativni proces" (angl. *The Dynamic Universal Creative Process*), v katerem je predstavil svoj pogled na kreativnost kot univerzalni dinamični proces, evolucijsko zasidran na nivoju fizičnega, biološkega, psihološkega in družbenega. Zanimiv pogled na pomembnost dela v multidisciplinarnih timih v 21. stoletju je podal dr. Ken Reimer, izredni profesor izobraževanja na Univerzi Winnipeg v Kanadi. "Korelacijska inteligentnost": Znanost in umetnost vzpostavljanja interdisciplinarnih povezav (angl. *"Correlational Intelligence": The Science (and) Art of Establishing Interdisciplinary Connections*) je bil naslov predavanja, v katerem je bila sposobnost vzpostavljanja in delovanja interdisciplinarnih timov za reševanje problemov poimenovana kot korelacijska inteligentnost in predstavljena kot bistvena v današnji vedno bolj raznoliki, globalizirani in večplastni družbi. Kar dve konferenčni predavanja pa sta se nanašala na tematiko medkulturnosti, enakosti in enakopravnosti v izobraževanju. Najprej je Fred A. Bonner II., profesor z Univerze Prairie View A&M iz Teksasa, ZDA, nastopil s predavanjem o izkušnjah s poučevanjem v mednarodno strukturiranih izobraževalnih kontekstih v ZDA z naslovom "Raznolikost na ameriških in mednarodnih fakultetah: Izgradnja odpornosti preko metode pripovedovanja lastnih izkušenj" (angl. *Diverse U.S. and International Faculty: Building Resilience through Counternarrative and Counterstorytelling*), za njim pa je Stella Smith z iste univerze v svojem predavanju z naslovom "Zagovorništvo socialne pravičnosti: pomembnost

za afroameriške ženske v izobraževanju v ZDA in drugod" (angl. *Tempered Radicals for Social Justice: A Role for African American Women in Education in the U.S. and Internationally*) predstavila izsledke raziskave, v kateri so se ukvarjali s strategijami zagovorništva socialne pravičnosti za afroameriške ženske v akademskem svetu v Ameriki in izrazila pomembnost tihih akterjev za vzpostavitev njihovega enakopravnega položaja. Prav tako se je z zagovorniško tematiko predstavil tudi Jamal Watson, večkratno nagrajeni novinar in predavatelj z Univerze v Massachusettsu, ZDA. V predavanju "Poročajmo globalno: raznolike novice in zgodbe iz mednarodne perspektive" (angl. *Going Global: Reporting Diverse News Stories from an International Perspective*) je izpostavil, kako pomembno je, da se mediji, ki pokrivajo področje visokega izobraževanja, odprejo navzven ter razširijo svoje poročanje na dobre prakse, študijske programe, institucije in novice o visokem šolstvu v tujini, predvsem na področju, ki se dotika uspešne promocije rasne, spolne in ekonomske različnosti. Yoram Harpaz, izraelski pedagog, pa je predstavil zanimivo razmišljanje o izobraževalnih sistemih in njihovem razlikovanju skozi čas glede na njihove namene (socializacijo, akulturacijo in individualizacijo) z naslovom "Kako razmišljati o izobraževanju" (angl. *How to Think Education*). Izrazil je zaskrbljenost zaradi (po njegovem mnenju) sedanjega nesistematičnega razmišljanja o edukaciji za prihodnost. Predstavil se je tudi Patrick Blessinger, učitelj in profesor s St. John's University v New Yorku, in sicer z manj tradicionalnim pristopom k izobraževanju, o katerem pa je v zadnjem času vse več govora. V predavanju "Uporaba učenja v avtentičnem okolju za izboljšanje vključenosti učencev in profesionalni razvoj učiteljev" (angl. *Using Field-Based Learning to Improve Student Engagement and Teacher Professional Development*) je predstavil načine, s katerimi svoje učence postavi iz učilnic v realna okolja in jim vsebine posreduje preko avtentičnih izkušenj. Diskutiral je o tem, na kakšen način se s tovrstnim pristopom dosega učni cilji ter tudi predstavil konkretne primere uporabe iz svojega dela.

Udeleženci konference so se vsako dopoldne imeli priložnost udeležiti delavnic plenarnih predavateljev, kjer so se bolj aktivno spoznali z njihovimi področji raziskovanja in delovanja. Poleg plenarnih predavanj so na konferenci potekale sekcije po tematskih sklopih (Ustvarjalnost, Kurikulumi, Digitalni svet, Odličnost, Splošne teme s področja izobraževanja, Izobraževanje nadarjenih, Visokošolsko izobraževanje, Dobre prakse), kjer so udeleženci lahko slišali bolj usmerjene izsledke aktualnih raziskav na področju.

16. mednarodna ECHA konferenca: Delo z nadarjenimi učenci v 21. stoletju (Dublin, Irska, 8.–11. 8. 2018)

Med 8. in 11. avgustom je v Dublinu na Irskem v organizaciji Centra za talentirano mladino (angl. CTY ali *Centre for Talented Youth Ireland*) potekala 16. mednarodna konferenca evropskega sveta za visoke sposobnosti (angl. ECHA ali *European Council For High Ability*) o delu z nadarjenimi učenci v 21. stoletju. Na konferenci so se udeleženci seznanili s trenutnimi trendi raziskovanja in praks na področju dela z nadarjenimi učenci. Vzporedno je potekalo tudi 2. srečanje

mladih oz. mladinske platforme evropske mreže za podporo nadarjenim (angl. *Youth Summit of the European Talent Support Network*).

Konferenca se je z otvoritveno slovesnostjo začela v sredo, 8. 8. popoldan. Uvodno plenarno predavanje je imel prof. dr. Francoys Gagne, kanadski psiholog in eden najvidnejših mednarodnih strokovnjakov na področju raziskovanja nadarjenih učencev; prof. Gagne je avtor teorije razvoja talentov – Diferenciran model nadarjenosti in talentov (angl. DMGT ali *Differentiating Model of Giftedness and Talent*), ki jo za svoj konceptualni okvir pri izobraževanju nadarjenih danes uporablja več kot polovica sveta. V okviru predavanja je profesor predstavil razvoj akademskih talentov preko načel in praks diferenciranega modela razvoja talentov ter predstavil zadnje izboljšave njegovega teoretskega modela v smislu še večjega upoštevanja prepletanja kontekstualnih dejavnikov za razumevanje razvoja potencialov oz. sposobnosti talentov na različnih področjih človeškega udejstvovanja.

Konferenčno dogajanje se je vsak dan pričelo z jutranjimi delavnicami (Raziskovanje izzivov pri identifikaciji dvojno izjemnih učencev skozi študije primerov, Strategije dela v razredu za podporo nadarjenim učencem z ADHD, K rešitvi usmerjen pristop pri vodenju dvojno izjemnih učencev, Izobraževalna in psihološka diagnostika kot del celovitega procesa identifikacije, Obogatitvene dejavnosti "CBO izzivi", Ustvarjalnost in meditacija: okvir za razvoj obogatitvenih dejavnosti v izobraževanju nadarjenih, Kako preprečiti poduspešnost nadarjenih otrok zaradi perfekcionizma, Kako ustvariti inovativne mlade raziskovalce na področju matematike, informatike, naravoslovja in tehnologije – MINT podpora talentom, Moč samozagovornišva za nadarjene učence: poučevanje štirih bistvenih korakov za uspeh, Duhovna inteligentnost: teorija za razvijanje višje zavesti, Krepitev ustvarjalnosti v izobraževalnem kontekstu, Predhodna ocena in razmislek: ključna elementa smiselnega učenja, Strategije poučevanja za nadarjene učence, Oblikovanje razreda za intelektualno udejstvovanje učencev, Preventivni pristop za preprečevanje anksioznosti pred nastopanjem pri nadarjenih mladostnikih). Jutranjim delavnicam je v četrtek, 9. 8., sledilo plenarno predavanje prof. dr. Karine Vershueren z Univerze Leuven v Belgiji. Profesorica šolske in razvojne psihologije je predstavila pomen socialnih odnosov v razredu in vpliv razrednega konteksta na razvoj otrok in mladostnikov. Izpostavila je, da je na tem področju razmeroma malo študij, ki bi proučevale vpliv socialnih odnosov v razredu na razvoj nadarjenih učencev. Predstavila je projekt TALENT (angl. *Tailoring education and care to talents of youth*), v katerem bodo v okviru longitudinalnega spremljanja nadarjenih učencev raziskovali, ali imajo nadarjeni učenci drugačne potrebe pri interakcijah z učitelji ter, ali so nadarjeni učenci izpostavljeni tveganju, da bi bili manj sprejeti med vrstniki, ko so v razredu skupaj z učenci, ki imajo nizke povprečne sposobnosti. Po krajšem odmoru so sledili simpoziji in predstavitve v sekcijah, ki so obsegale naslednje tematike: socialno čustveni razvoj nadarjenih učencev, mednarodne perspektive izobraževanja nadarjenih, delo z nadarjenimi učenci v razredu, dvojno izjemni učenci in svetovanje, tehnologija in delo z nadarjenimi učenci, delo z deprivilegiranimi nadarjenimi učenci. V popoldanskem delu programa so udeleženci lahko

prisluhnili predavanju prof. Johnatana Pluckerja, profesorja na Univerzi Johna Hopkinsa v Združenih državah Amerike, ter aktualnega predsednika Ameriške zveze za nadarjene (angl. NAGC ali *National Association for Gifted Children*), ki se raziskovalno ukvarja s proučevanjem konstruktov ustvarjalnosti in inteligentnosti, edukacijskimi politikami in razvojem talentov. V sklopu predavanja je profesor pedagoške psihologije predstavil novejša raziskovalna spoznanja na področju razvoja ustvarjalnosti, vlogo socialnega konteksta pri razvoju ustvarjalnosti ter načine za spodbujanje ustvarjalnosti učencev. Izpostavil je pomen razvijanja ustvarjalnosti učencev kot ene izmed ključnih kompetenc 21. stoletja, ki se tesno povezuje s sposobnostjo reševanja problemov, s socialnim in emocionalnim blagostanjem ter kasnejšim uspehom v življenju. Po predavanju so sledile predstavitve v sekcijah, v katerih so bila zastopana naslednja področja: tekmovalnost, podpora dvojno izjemnim učencem, evalvacija programov za nadarjene učence, primeri dobrih praks dela z nadarjenimi učenci ter novejša spoznanja na področju raziskovanja nadarjenosti. V poznih popoldanskih urah se je v okviru konference odvila še generalna skupščina Evropskega sveta za visoke sposobnosti (ECHA).

V dopoldanskem delu tretjega dne konferenčnega dogajanja je prof. dr. Heidrun Stoeger iz Univerze Regensburg v Nemčiji predstavila pregled raziskav na področju samoregulacijskih učnih strategij in njihove uporabnosti za nadarjene učence. Poudarila je predvsem pomen samoregulacijskih učnih strategij za nadarjene učence, saj je za prenos visokih sposobnosti v izjemne akademske dosežke potrebna visoka raven samoregulacije lastnih učnih aktivnosti. Predstavila je tudi smernice, kako načrtovati programe poučevanja učnih strategij za nadarjene učence, da bodo kar najbolje izkoristili svoje potenciale. Po njeni oceni je med drugim treba upoštevati, da naloge nadarjenim učenem predstavljajo izziv in so primerne zahtevnosti, velikosti skupin (manjše število učencev, da ima učitelj več priložnosti za podajanje povratnih informacij in individualizacijo) in transfer oz. prenosljivost učnih strategij na različna področja učenja. Konferenčno dogajanje se je nato nadaljevalo s predstavitvami v naslednjih sekcijah: izobraževalni in učni kapital nadarjenih učencev, socialno-čustveno blagostanje nadarjenih učencev, oblikovanje programov za nadarjene učence in raziskovanje nadarjenosti. V popoldanskem delu je prof. Anne Looney z Univerze DCU v Dublinu predstavila vlogo univerz pri podpori razvoja talentov. Poudarila je pomen povezovanja in podpore s strani visokega šolska pri zagotavljanju pogojev za razvoj talentov pri nadarjenih študentih. Nato smo lahko prisluhnili predavanju Davida Curatiellesa iz Univerze Malmö na Švedskem o vlogi tehnologije v izobraževanju nadarjenih učencev. Sledili so še simpoziji in predstavitve v sekcijah, v katerih so bili predstavljeni prispevki iz naslednjih področij: politike, ki podpirajo razvoj talentov, pomen učiteljev v izobraževanju nadarjenih, nadarjeni učenci, ki prihajajo iz marginaliziranih okolij, ter stališča do nadarjenih učencev v različnih kulturah in njihov pomen pri razvoju nadarjenih učencev. V poznih popoldanskih urah se je v okviru konference odvila še generalna skupščina evropske mreže za podporo nadarjenim (ETSN). Petkovo konferenčno dogajanje se je zaključilo s slavnostno večerjo ob prijetnem neformalnem druženju.

Zadnji dan konference je prof. dr. Tracy Cross, mednarodno uveljavljen profesor na področju psihologije in izobraževanja nadarjenih iz William in Marry kolidža v Williamsburgu, Virginia, ZDA, predstavil izsledke svojega 30-letnega raziskovanja življenjskih izkušenj nadarjenih učencev. Prikazal je raziskovalne ugotovitve na področju socialno-čustvenega razvoja nadarjenih otrok, psihosocialnih vidikov razvoja talenta in teorijo socialne stigme nadarjenih otrok. Poudaril je pomen šolskega konteksta pri razvoju nadarjenih učencev ter razložil, da je najbolj pogosta izkušnja nadarjenih učencev v šoli čakanje (na naslednjo nalogo, na ostale sošolce, ki se še ukvarjajo z nalogo ipd.). Izpostavil je, da ima vsak nadarjen učenec edinstvene idiosinkratične eksogene značilnosti, ki združujejo življenjske izkušnje ter osebnostne značilnosti, kar pomeni, da ima vsak nadarjen učenec edinstvene potrebe in interese. Sledile so še predstavitve v sekcijah, ki so zajemale naslednje teme: razvoj ECHA programa usposabljanja učiteljev za delo z nadarjenimi učenci, razvoj programov za nadarjene učence, mednarodne perspektive izobraževanja nadarjenih učencev, socialno in čustveno blagostanje nadarjenih učencev ter primeri dobrih praks na področju dela z nadarjenimi učenci.

Konferenca se je sklenila z zaključno slovesnostjo, pri kateri so sodelovali tudi udeleženci 2. Youth Summita, ki so predstavili svoje delo v minulem tednu. Marco Agozzino je predstavil aktualne projekte mladinske platforme, med drugim raziskavo o izkušnjah nadarjenih posameznikov z izobraževalnimi sistemi v različnih evropskih državah, ter načrte za nadaljnje delovanje in širitev platforme.

Udeleženci konference, ki so prišli iz 50 različnih držav, so imeli v štirih konferenčnih dneh priložnost izmenjati izkušnje, strokovna znanja ter raziskovalne ideje na področju dela z nadarjenimi. Tematsko je konferenca zajela širok spekter kvalitetnih prispevkov, kar je udeležencem omogočalo, da so poglobili svoje znanje na posameznem področju ter se spoznali in povezovali s strokovnjaki s podobnimi raziskovalnimi interesi. Povezava do konferenčne spletne strani: <https://echa2018.info/>

Sklep: stanje in razgledi na področju raziskovanja in izobraževanja nadarjenih

Vsekakor je eno od ključnih spoznanj, ki izhaja iz vseh štirih obiskanih mednarodnih srečanj, pomembnost prepletanja akademskih in praktičnih vidikov raziskovanja in izobraževanja nadarjenih za spremembe s pozitivnimi učinki. Izkazalo se je namreč kot koristno, da je bilo na zgoraj opisanih srečanjih omogočeno horizontalno in vertikalno mreženje in s tem diskurz, ki je udeležence iz različnih delovnih okolij spodbudil k prenosu empiričnih spoznanj v prakso ter h kompleksnejšemu pojasnjevanju izzivov, s katerimi se aktualna praksa obravnave nadarjenih sooča na področjih preventive in kurative. Zdi se zanimivo, da konferenčni prispevki bolj kot v preteklosti pokrivajo širok spekter izobraževalne vertikale ter segajo tudi dlje v odraslost. Problematike nadarjenosti se bolj interdisciplinarno obravnavajo ter prepoznavajo z več različnih zornih kotov, denimo inženirskega, podjetniškega, vodstvenega. Ob pregledu vsebin konferenčnih predstavitev gre nadalje opaziti replikativne in medkulturne študije, ki s svojimi izsledki potrjujejo veljavnost obstoječih razvojnih

modelov nadarjenosti ter še posebej pomemben vpliv okolja oz. kontekstualnih dejavnikov za kultivacijo človeških potencialov. Zaznati je mogoče tudi naravnost k bolj celostnim in procesno usmerjenim pristopom identifikacije nadarjenosti ter kreiranju motivirajočih učnih situacij, v katerih posamezniki (sploh) lahko pokažejo svoje specifične potenciale in/ali talente. Po drugi strani se povečuje trend zagovorniških dejavnosti za ljudi z izjemnimi potenciali oz. dosežki, v porastu so preventivne dejavnosti in bolj celostni pristopi (ne le usmerjenost k intelektualnemu razvoju) k skrbi za razvijajoče se nadarjene otroke in/ali mladostnike. Opazna je tudi povečana skrb za sistematičen razvoj samoregulacije na področju učenja oz. izbranih interesnih področjih nadarjenih posameznikov. Pogosteje kot pred leti se poudarja multiple izjemnosti, ki poleg nadarjenosti vključujejo še različne druge značilnosti. Raziskovalci se osredotočajo predvsem na socialno-čustvene posebnosti nadarjenih in na nadarjene otroke iz deprivilegiranih okolij. Še vedno se razvija instrumente za merjenje izjemnosti ter raziskuje psihološke pojave (npr. ustvarjalnost, motivacija, osebnostne lastnosti), poleg tega pa tudi predmetno specifične didaktične pristope, trenutno pogosteje v matematiki in naravoslovnih znanostih kot na drugih področjih, na primer v umetnosti ali družboslovju, vendar na omenjenih konferencah z minimalno zastopanostjo izsledkov raziskovanja izjemnosti na športnem področju. Še vedno se poudarja kompetentnost učiteljev s področja razumevanja nadarjenosti in posebnosti izobraževanja nadarjenih učencev ter sodelovanje s starši nadarjenih, raziskuje pa predvsem kognicije učiteljev v povezavi z nadarjenostjo in nadarjenimi. Na opisanih srečanjih je bilo mogoče spoznati pestro paletu "dobrih praks" dela z nadarjenimi učenci v šoli in/ali obšolskih dejavnostih, ki so jih predstavljali predvsem učitelji in mentorji teh aktivnosti, vendar pri večini meja med kakovostno izobraževalno ponudbo za vse učence ter prilagojeno ponudbo za nadarjene ni bila jasno razvidna (v čem so razlike med dejavnostmi oz. programi). Poleg tega ni bilo zaznati usmerjenosti v evalvacije izvedenih dejavnosti in programov, ki bi pomagale bolje razumeti predstavljeno z vidika izobraževanja nadarjenih ter bi prispevale k bolj jasnemu načrtovanju ciljev za podobne dejavnosti v prihodnje.

Nenazadnje je treba poudariti, da se v primerih predstavljenih konferenc vloga psihološke znanosti na področju raziskovanja in izobraževanja nadarjenih kaže kot ključna. K temu sklepu vodijo številni psihološki prispevki, poleg tega pa ni zanemarljivo tudi dejstvo, da je bila velika večina plenarnih predavateljev psihologov, ki so z različnih zornih kotov (razvojnega, socialnega, izobraževalnega, organizacijskega, kliničnega) izpeljevali in še dodatno razvijali psihološka načela za boljše razumevanje nadarjenosti in izobraževanja nadarjenih.

Več o dogajanju na področju obravnave nadarjenih doma in po svetu: <https://www.pef.uni-lj.si/crsn.html>